

Erfaringsopsamling

**Hvordan får vi alle elever med
i den projektbaserede undervisningsform?**

Indhold

Indledning	3
Tema 1: Ny struktur og organisering af skoledagen	4
Tema 2: Relationer og samarbejde.....	6
Tema 3: Ansvar og selvledelse i egne læreprocesser.....	7
Tema 4: Engagement og Motivation	8
Tema 5: Samstemte og tilgængelige voksne	9
Tema 6: Individuelle tiltag/hensyn	10

Indledning

Mange af skolerne i Rudersdal udvikler sig i retning af mere projektbaseret undervisning. Det er en spændende udvikling – for det er en undervisningsform, som har mange gode potentialer i forhold til elevernes læring.

Samtidig viser erfaringerne, at det kræver en særlig opmærksomhed, hvis den projektbaserede undervisningsform også skal give deltagelsesmuligheder for sårbare elever – og særligt i forhold til børn, der har vanskeligheder inden for autismspektret.

Derfor har *Netværket for Co-teachingklasserne* i Rudersdal, samt vores *Udviklingsgruppe for ressourceteam* – i hvert sit fora - drøftet og erfaringsudvekslet, hvordan den projektbaserede undervisningsform kan tilrettelægges, så den giver deltagelsesmuligheder for alle børn.

Indeværende skriv er en opsamling på de erfaringer, der er gjort på kommunens skoler indtil nu – og de kan måske være en inspiration for dig, der er ved at planlægge et projektbaseret undervisningsforløb i den kommende periode.

Pointerne i skrevet knytter sig *ikke* an til specifikke forståelser eller tilgange til PBL, men knytter sig blot til nysgerrigheden om, hvordan vi sikrer deltagelsesmuligheder for alle i elever - også i mere åbne og frie undervisningsformer, der stiller større krav til elevernes organiserings-strategier og selvreguleringsstrategier i deres egen læreproces. Hvor eleverne løbende kan definere for sig selv: Hvor jeg er i min læreproces? Hvor skal jeg hen? Og hvad er mit næste skridt?

Pointerne er indhentet med et særligt fokus på børn med vanskeligheder inden for autismspektret, men er relevante for en langt bredere målgruppe af elever, der af forskellige grunde vil have brug for støtte for at lykkes i deres læring i de mere åbne og frie undervisningsformer - herunder hjælp til at målsætte, planlægge, regulere og evaluere egen læring.

Nogle af pointerne har karakter af opmærksomhedspunkter. Andre er eksempler på gode handlinger – som måske også kan være relevante andre steder med de nødvendige justeringer.

Erfaringerne knytter sig til 6 temaer:

- Tema 1: Ny og anderledes struktur i skoledagen
- Tema 2: Relationer og samarbejde
- Tema 3: Ansvar og selvledelse i egne læreprocesser
- Tema 4: Engagement og motivation
- Tema 5: Samstemte og tilgængelige voksne.
- Tema 6: Individuelle tiltag/hensyn

Tema 1: Ny struktur og organisering af skoledagen

Når vi tilrettelægger undervisningen ud fra den projektbaserede undervisningsform, kan det ofte indebære et brud med den kendte hverdagsstruktur i skolen. Vi skal være opmærksomme på, at eleverne dermed ikke kan støtte sig til de lærte og velkendte skolerutiner.

Måske skal man arbejde på en ny og anderledes måde, end man plejer? I nye lokaler? Med nogle andre børn end dem, man kender og er tryk ved, og måske foregår pauserne på nye måder og med andre børn end dem, man plejer? Det kan også være, at der er flere aktivitetsskift, eller skiftene foregår på en anden måde? Og endelig kan det være, at relationen og rollen i forhold til den voksne er ændret?

Når vi bryder den velkendte hverdagsstruktur, stiller vi krav til elevernes eksekutive funktioner¹, og mange børn skal bruge ekstra ressourcer på at overskue og finde vej i denne nye hverdag.

Det kalder på, at vi laver en tydelig rammesætning og stilladsering af skoledagens organisering, hvor der er en generel opmærksomhed på at gøre forløbet så konkret så muligt, og på at skabe tydelige forventninger til, hvordan eleverne kan og skal navigere i undervisningsdagen.

I denne rammesætning kan de 10 hv-spørgsmål være en generel inspiration.

10 hv-spørgsmål

1. Hvad skal jeg lave? (indhold)
2. Hvorfor skal jeg lave det? (mening)
3. Hvordan skal jeg lave det? (metode)
4. Hvor skal jeg lave det? (placering)
5. Hvornår skal jeg lave det? (tidspunkt)
6. Hvor længe skal jeg lave det? (tidshorisont)
7. Hvem skal jeg lave det sammen med? (personer)
8. Hvor meget skal jeg lave? (mængde)
9. Hvem kan jeg få hjælp af? (person)
10. Hvad skal jeg lave bagefter? (indhold)

Du kan for eksempel overveje følgende:

- Lav et tydeligt dagsprogram, som er tilgængeligt for hele klassen, hvor de enkelte del-elementer fremgår. Sørg for, at planen hænger i klassen, så alle kan tilgå den. Vær opmærksom på, at nogle børn har behov for, at planen er meget konkret, hvis de skal kunne indgå i forløbet.
- Tal med eleverne om, hvordan del-aktiviteter skal foregå – for eksempel de enkelte aktiviteter, fælles seancer med andre elever og aktivitetsskift. Sørg for, at de enkelte delprocesser er tydeligt rammesat, og at de er tydeligt stilladseret. Vær også opmærksom på, at nogle elever kan have brug for tæt guidning fra kendte voksne i for eksempel skiftene.

¹ *Eksekutive funktioner* er en samlebetegnelse for de mere komplekse kognitive processer, der har at gøre med blandt andet planlægning, organisering, opmærksomhed, selvregulering mv. Eksekutive vanskeligheder er en del af symptomerne i diagnoserne ADHD og Autisme mm.

- Det kan være en god ide at aftale faste "check-in" tidspunkter i løbet af dagen, hvor man mødes med en kendt voksen til vejledning og feedback/feedforward på elevernes arbejdsproces.
- Er der elever, der har brug for ekstra pauser? Og hvordan kan der skabes en struktur for disse?
- Sørg for, at de voksne i forløbet er afstemte, så de kan hjælpe og rammesætte børnene ens. Hvis de voksne har forskellige praksisser, kompliceres det for eleverne.
- Nogle børn – og heriblandt børn med autisme - kan være mere sansefølsomme på blandt andet lys og lyd. Vær derfor opmærksom på, at de fysiske miljøer, vi tilbyder eleverne, ikke sender dem på overarbejde. For eksempel hvis de skal kunne indgå i store fællesarealer med meget lyd, eller hvis deres gruppe skal arbejde i lokaler med uhensigtsmæssigt lys. Overvej, om børn med autisme altid skal tilbydes at kunne arbejde i klassen, som er et velkendt rum for børnene.
- Mange elever vil finde en tryghed i, at skolens kendte struktur genbruges (for eksempel skema, ringetider, pauser, rutiner i start/slutning af time, start og afslutning i egen klasse). Hvis der er sårbare elever i klassen, bør det overvejes, om der kan "genbruges" elementer fra den kendte struktur. Heri opstår dog samtidig et dilemma/krydspres, idet elevernes læreprocesser i den projektbaserede undervisningsform er mere asynkrone end i traditionel undervisning. Jf. i øvrigt tema 3.

Tema 2: Relationer og samarbejde

Projektbaserede undervisningsforløb tilrettelægges ofte på tværs af klasser, og hvor der – som en del af arbejdsformen – er en forventning om, at eleverne kan indgå i større fællesarrangementer, eksempelvis i forbindelse med forløbets start eller afslutning. Ofte vil der også være en forventning om, at eleverne skal samarbejde i grupper, der måske er sammensat på tværs af klasser.

Det kan – for nogle børn – være en udfordring. For eksempel hvis man har vanskeligheder inden for autismspektret. Derfor bør vi have en generel opmærksomhed på, hvordan vi sammensætter grupperne og på, hvordan vi understøtter elevernes samarbejde.

Du kan for eksempel overveje følgende:

- Det kan være af stor betydning for børn med autisme, at de er i gruppe med 1-2 andre elever, som de har en relation til og er trygge ved.
- Hjælp eleverne med at få afstemt forventninger til samarbejdet, der hvor det er nødvendigt.
 - o Hvilke roller har vi i samarbejdet?
 - o Hvilke ansvarsområder har medlemmerne i gruppen?
 - o Hvordan fordeles opgaverne?
 - o Hvilke kriterier er der for den gode opgaveløsning, og hvad går vi efter?

Det kan også være, at tydeligt, definerede kriterier eller tegn på det gode samarbejde indgår som en af gruppens læringsmål?

- Gruppens samarbejde kan for eksempel visualiseres og struktureres på et Scrumboard, hvor deltagernes forskellige opgaver og bidrag fremgår. Det skaber gennemsigtighed og overblik over samarbejdsprocessen, og det vil være godt for alle børn.
- Tal om de gode eksempler på det gode samarbejde i grupperne, og læg op til, at eleverne også tager ansvar for hinandens læring.
- Du kan finde mere inspiration til, hvordan du kan strukturere og understøtte samarbejdet i Cooperative Learning og i de samarbejdsstrukturer og øvelser, der findes her.

Tema 3: Ansvar og selvledelse i egne læreprocesser

I den projektbaserede undervisningsform arbejder eleverne typisk med selvvalgte projekter, som de selv er med til at definere og forme.

Det indebærer, at læreprocesserne i PBL ofte er mere åbne, og eleverne skal ofte selv sætte mål for egen læreproces og generelt være mere selvledende i egen læreproces, end de er i andre, mere traditionelle undervisningsformer.

Det kan være godt for rigtig mange elever at have mulighed for at fordybe sig i selvvalgte temaer/projekter, hvor der er systematiske dialoger med læreren med feed-up, feedback og feedforward som en del af læreprocessen.

Vi skal dog være opmærksomme på, at den projektbaserede undervisningsform stiller flere krav til elevernes organiseringsstrategier, og eleverne med eksekutive vanskeligheder vil have brug for lærernes hjælp for at lykkes i denne læreproces.

Disse børn vil have særligt brug for vedholdende voksne, der løbende hjælper med at tydeliggøre, stilladsere og understøtte de næste skridt i læreprocessen.

Det kan for eksempel være til at:

- Danne sig overblik over et emne/tema, som klassen skal arbejde med
- Få ideer til forskellige vinkler og disponere over mulige fokuseringer, som man kan vælge at arbejde videre med
- Træffe et valg og prioritere et fokus og også hjælp til at foretage et fravalg
- Indkredsning til et problemfokus/problemformulering med tydelige delmål og med tydelige succeskriterier
- Planlægge en arbejdsproces med konkrete opgaver og udføre disse i den rigtige rækkefølge
- Fastholde fokus undervejs i processen

Generelt vil det være godt at være opmærksom på, hvilke læringsstrategier eleverne skal kunne bringe i anvendelse for at kunne lykkes i en projektbaseret undervisningsform. Man kan med fordel øve sig i disse, som en del af den almindelige undervisning, så eleverne kender de strategier, de skal bruge, når forløbet går i gang.

Når vi ønsker, at eleverne skal kunne være selvregulerende og selvledende i egne læreprocesser, kræver det, at eleverne støttes i at kunne dette. Her vil det være godt at have opbygget et fælles sprog om læring med eleverne – for eksempel med billeder af læringskløften eller SOLO, idet det giver eleverne en støtte til selv at opbygge et billede af deres læring.

Tema 4: Engagement og Motivation

Projektbaseret undervisning giver eleverne gode muligheder for fordybelse og for at arbejde med et fagligt stofområde, som de er interesserede i. Når PBL og lignende lykkes, giver det mulighed for, at elevernes overfladelæring bliver til dybdelæring.

Vi ved, at når elever får mulighed for at arbejde med og fordybe sig inden for deres interesseområder, kan det give motivation og styrket ejerskab til skolen.

Men nogle elever kan have brug for hjælp til at få deres interesser i spil inden for det faglige tema, som klassen har fokus på. Det kan være, at eleverne har erfaringer fra tidligere, som de kan inddrage i deres arbejde eller interesser i deres fritid, som de har brug for hjælp til at inddrage som en del af deres proces.

Der kan også være elever, der vil have brug for lærerens hjælp til at finde motivation og mening til at fordybe sig. For eksempel ved at læreren stiller undrende, nysgerrigheds-pirrende spørgsmål: Har du nogensinde tænkt over, hvorfor du egentlig har muskler?

De 5 motivationsorienteringer kan benyttes til inspiration i forhold til, hvordan vi tænder elevernes engagement:

1. Ny viden (nysgerrighed, nørderi og videbegær)
2. Nye færdigheder (succesoplevelser i forbindelse med mestring)
3. Involvering (medindflydelse, medskabe, medproducere)
4. Præstation (bedømmelse, konkurrence)
5. Relation (oplevelsen af at høre til og have betydning i forhold til andre)

Tema 5: Samstemte og tilgængelige voksne

Når vi organiserer den projektbaserede undervisning på tværs af klasser, skal eleverne ofte forholde sig til flere voksne, end de plejer.

Det kan nogle børn reagere på. Derfor er der gode erfaringer med, at de tilknyttede lærere og pædagoger forinden har planlagt, hvordan de proaktivt kan imødekomme elever i særlige behov.

Der fremhæves for eksempel:

- At de voksne har delt viden omkring udvalgte elevers behov, og hvordan de hjælpes bedst.
- At de voksne inden forløbet har vurderet hvilke børn/grupper, der vil have behov for at have en voksen i nærheden og lagt en plan for, hvordan disse børn kan få hjælp, og at de voksne er opsøgende på disse grupper.
- At teamet prioriterer at bruge et par minutter hver dag på at dele viden om, hvordan de forskellige elever (med autisme) i klassen klarer sig, og hvor der kan være behov for hjælp.
- Der skal være en kendt voksen på sidelinjen, som kan guide, hvis behovet opstår.
- Det skal være kendt for børnene, hvem de kan spørge om hjælp, når de har brug for det.
- Sørg for, at de voksne i forløbet er samstemte, så de kan hjælpe og rammesætte børnene ens. Hvis de voksne har forskellige praksisser, kompliceres det for eleverne.

Tema 6: Individuelle tiltag/hensyn

Selvom vi får skabt en organisering og et forløb, der imødeser forskellige elevers forskellige behov, kan der stadig være elever, der har brug for særlige aftaler eller en særlig opmærksomhed for at lykkes i forløbet.

Følgende erfaringer kan være en inspiration.

- Forberedelse: Er der nogle af eleverne i klassen, der kunne profitere af at blive introduceret og forberedt til projektet og arbejdsformen inden resten af klassen?
- Accepter, at børn med autisme ikke nødvendigvis magter at være med i hele processen, og kan have brug for at vælge at indgå i nogle dele af forløbet på andre måder. Hvordan det konkret kan aftales med den enkelte elev.
- Er der elever, der udtrættes hurtigere, kan flere pauser være relevant. Lav en særlig struktur for, hvor og hvordan dette kan foregå.
- Reducer og målret krav og succeskriterier for udvalgte børn. I øvrigt kan det, for de mere selvkørende elever, være en del af deres opgave, at de selv skal formulere deres læringsintention med projektet.
- Lav på forhånd en række opgaver/aktiviteter, som man ved, at de sårbare elever kan mestre (kattalem/pædagogisk bagdør/Plan B). Hvis der opstår vanskeligheder undervejs, kan man søge hertil.
- Nogle elever med autisme kan have brug for at arbejde individuelt i stedet for i gruppe, og med tæt voksenguidning og individuel stilladsering.
- Ved større fællessamlinger (for eksempel med årgangen, mellemtrinnet eller hele skolen), hvor der er fremvisninger eller fælles præsentationer, kan børn med autisme (som udtrættes af de mange stimuli) tilbydes at følge med via et videolink.
- For at understøtte elevernes indre guidning i en ny arbejdsform, kan man lave en social historie, der beskriver de strategier, eleverne øver sig på – for eksempel at bede om hjælp.

RUDERSDAL
KOMMUNE

Skoleområdet

Stationsvej 36 | 3460 Birkerød
www.rudersdal.dk

August 2023